„RADOMER-KIELCER LEBEN" 20 (…) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" יאָהרגאַנג … פּרייז 25 גראָשען

הייבט 10 ז׳ייטען.

אַדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

אַנאָנסען פּרייזן!

פון מילימעטער שורה: פאַר׳ן טעקסט 20 גר.
„ „ „ אין „ 40 „
„ „ „ נאָכ׳ן „ 18 „

די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאַלטן 8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 „

8-go lipca 1927 r.

ראַדאָם פרייטאָג ח׳ תמוז ת״ר״ז. טאָג, אַ נהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך

נ״ע בעזשטע בלומענפעלד

פּרעזעס פון דער פערוואַלטונג פון דער פאָלקס באַנק אין קעלץ.

געוו. פּרעזעס פון דער יודישער קהלה אין קעלץ

איז נאָך קורצע און שווערע ליידען געשטאָרבען אין מאַריענבאַד זונטאָג דעם 3 יולי ה. י. אין עלטער פון 62 יאָהר.

אין פערשטאָרבענעם האָבען מיר פערלוירען אַ איבערגעגעבענעם מיטאַרבייטער אויף דעם קאָאָפּעראַטיווען געביט, און אַ טרייען חבר.

עהרע זיין אנדענקען!!

דער ראַט און פערוואַלטונג
פון די פאָלקס-באַנק
אין קעלץ.

וויין און קאָניאַק
כרמל

בעקאַנטמאַכונג.

דאָס בלימעל לטובת דער געזעלשאַפט „ט אָ ז" וואָס איז איינגעאָרדנט געוואָרען דעם 15,0 האָט געבראַכט הכנסה 69 — 244 זל. געזאַמעלט אין פערמאַכטע פּאָקאַלען דעם 18,6 גר. כּ3 — 321 ז״ל. די גאַנצע הכנסה איז בעשטימט פאַר די זומער-קאָלאָניעס פון „טאָז". אַלע אנטהיילנעמער אין דער זאַמלונג דריקען מיר אויס אַ דאַנק.

איינשרייבונגען אויף די זומער-קאָלאָניע צום 2-טען סעזאָהן ווערען שוין אָנגענומען.

די געזעלשאַפט „טאָז"
אין ראַדאָם.

Z intencji zaślubin
kochanego brata i szwagra
Henryka Gruszkiewicza
z p. **Tesią Moskowiczówną**
życzymy im różowej przyszłości
na ich nowej drodze życia.
Abramostwo Lipszyc
z córką.

מזל טוב! מזל טוב!

שבת „מזל ה״ מעלה כחמה בצהרים לפ״ק
אנו מברכים ברבכת מזל טוב
לאריסו של אחינו היקר
טובי׳ נטע זאַלצמאַן נ״י
עם העלמה חי״לע דאַווידזאָהן תחי׳
מזלם יופיע כשמש לטוהר

אחיו ואחותו

אַ האַרציקן פאָרט-געזונט

ווינשן מיר אונזער חבר **דוד יוסף פעלדמאַן** מיט זיין פרוי
צו זייער אָפּפאָרן קיין אמעריקאַ.
איף יענער זייט ים זאָל זיי דערוואַרטן נור גליק און צופרידנהייט.

שניידער-מייסטער-פאַריין
אין ראַדאָם.

„DLA ZNAWCÓW"
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bez drzewnym
poleca:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI,
Radom.

צי ברויך ראדאָם א רב, אדער ס'איז גענוג בלויז א ראבינאַט?

און ווידער אמאָהל שטעלען מיר די זעלבע פראגע, וואָס מיר האָבען זיינער צייט געפרעגט, נאכדעם ווי הרב שטיינבערג האָט זיך ענטזאגט צו קומען קיין ראדאָם, אפילו דאַן, ווען דאָס מיניסטעריום האָט אָפיציעל בעשטעטיגט זיין אויסוואהל אלס ראדאָמער רב. מיר האָבען דאַן געשטעלט די פראַגע, צי עס וואָלט נישט גענוג געווען פאר ראדאָם א בלויזער ראַבינאט און דאָס זעלבע פרעגען מיר אויך יעצט, ווען די סדרה פון נייע רבנים וואהלען איז ווידער געוואָרען אקטועל.

ווי פריהער האלטען מיר אויך יעצט אז פאר ראדאָם וואָלט, צוליב פערשידענע טעמים, געווען דער געוואונשעסטער אויסוועג, כדי א סוף צו מאַכען און איינצושטילן דעם גאנצן טאראראַם, וואָס הייסט רבנות קאמפף, אויסצוברייטערן דעם צוזאַמענשטעל פון ראבינאט דורך אנגאַזשירען צוויי נייע מורי הוראות, אזעלכע, וואָס אויסער לומדות און בקיאות אין תלמוד און הוראה, אויסער חשיבות און א גוטע רעפוטאציע, זאָלען זיי אויך זיין אויטאָריטעט אין וועלטליכען וויסען און בילדונג, ווי אויך בעזיצען פקחות-בעוואוסטזיין אין מילי דעלמא און אויך אין אַלע וועלטליכע ענינים אַזוי, אַז זיי זאָלען קאָנען רעפרעזענטירען די ראדאָמער יודישע בעפעלקערונג כלפי פנים און כלפי חוץ; אַזעלכע מורי הוראות, וואָס זאָלען זיין סימפאטיש אַלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג און זיין ביכולת ארויסצורופען צו זיך איבעראל די געהעריגע אכטונג און דרך ארץ.

געהן איצט זיך אַנגאַזשירען אין פרישע וואהלען אויף א רב איז לויט אונזער מיינונג נישט אויסגעהאַלטען צוליב פערשידענע טעמים. מחמת אויפנעמען א רב וואַלט ראדאָם געמוזט אויסקלייבען מן המבחר פון אדעלשטאַם, ביי וועמען ערליכקייט, אויפריכטיגקייט און אונפּאַרטייאישקייט זאָלען זיין די עיקרים אין זיין מענשליכען מהות.—פון סאַמע שמן זית. דער שכל איז א גאַנץ פשוט'ער: נאך אַזאַ פערביטערטען קאַמפף בעדארפט מען דאַך די וועלט בעווייזען וואָס א פרי עץ מ'האָט איינגעהאנדעלט און אז דער קאמף האָט זיך טאקי געלוינט, מיט א רב בעדארף זיך ראדאָם פאָרשטעלען און פאר אַלעמען צייגען: „ארבה זעהט, מה בין בני לבן חמי! קוקט און זעהט דעם אונטערשיד". אזא רב איז יעצט שווער ראדאָם זאָל בעקומען, ווייל אַ רב פון הויכען פערנעם און יחוס וועט יעצט נישט וועלען אָננעמען דעם פאָסטען פון ראַדאָמער רבנות פאר'ן קלענסטען חשד פון אייסשטעהן א וואַסער ניט-איז אונאנגענעמליכקייט. די געשיכטע יאראָסלאווער האָט פאר איהם זיין בעלעהרענד און אין דעם פאַל ווירקען אלס א אָבהאלט'ס-מאָטיוו. קומט אויס אויף אזא אופן צו וועהלען א רב מיט א געוויסע פארטיי אנגעהעריגקייט און דעמאלט ענטשטעהט ווידער אַ שארפער חלוקי דעות צווישען די קהלה פראקציעס: איינער וועט וועלען א אָרטאָדאָקסישען, אַ צווייטער — אַ מזרחיסטישען א. ז. וו. און דאַן שאפט זיך אַ אויסגאנגלאָזע סיטואציע.

צו וואָס זשע דער גאנצער טאראראַם, דאָס געפילדער און דאָס יאָגען זיך נאָך נייע וואהלען, בשעת דער גאנצער ענין, וואָס הייסט רבנות פראגע, קאָן ערלעדיגט ווערען אויפ'ן שטילסטען און פרידליכסטען אופן מיט אויפנעמען צוויי וויכטיגע מורי הוראות, מיט וועלכע ס'זאָל קאָמפּלעטירט ווערען א געהעריגער ראבינאַט. וואָס טהוען לובלין און לאָדז א. אנ. שטעדט, וואָס האָבען נישט קיין רבנים, נאָר בלויזע ראבינאטען?

דער מאָטיוו, וועלכען א טייל ווילען אָנווענדען, אז חיבאלד, אז ס'וועט נישט זיין קיין רב, וועט ה' קעסטענבערג צוריק ארויף אויף זיין משרה, איז נישט ריכטיג. דאָס מיניסטעריום פאר רעליגיעזע ענינים האָט שוין לאנג דעם ה' קעסטענבערג'ן דיסקוואַליפיצירט און אָבגעשטעלט אין זיין אמטליכע טהעטיגקייט. אונאָבהענגיג דערפון, צי ראדאָם האָט יאָ א רב, צי נישט. לויט די מאָטיוען פון זעלבען מיניסטעריום איז די רעפוטאַציע פון ה' קעסטענבערג נישט פאסיג אויף צו פערנעמען אזאָ שטעלע. דער אָבשרעקונג'ס-מאָטיוו פאלט במילא אוועק און קאָן גארנישט שטערען צו רעאַליזירען דעם פלאַן פון א ראבינאט.

דאָס אַנגאַזשירען זיך אין נייע רבנים וואַהלען איז פערבונדען מיט קאָלאָסאַלע אויסגאַבען. ערשט איז נישט בעוויסט, אז דער פינאל פון די נייע וואהלען זאָל נישט זיין דער זעלבער וואָס פון די וואַהלען פון יאראָסלאַווער רב: דאן הויבט זיך ווידער אלץ אָן פון בראשית. צום ערשט איידער מ'ברענגט צונויף אין א מזל'דיגע שעה דעם קאָמפּלעט דאַזאָרעס, דערנאָך די בעשטעטיגונג פון די וואהלען אין די מאכט-אינסטאנצען: סטאראָסטוואָ, וואָיעוואָדא, מיניסטעריום און אפשר הידער א מאָהל אין טריבונאָל. וחוזר חלילה און ס'דרעהט זיך דאָס ראָד אָהן א סוף. צו וואָס דאָס אַלץ? צו וואָס די אַלע קאָסטען און אויסגאָבען? צו וואָס דאָס גאנצע קאָפּ פערדרעהעניש? פון וואַנען איז געדרונגען, אז ראדאָם מוז אונבעדינגט האָבען א מרא דאתרא און קאָן נישט יוצא זיין מיט א גוט-אוועקגעשטעלטען ראבינאָט?

מיר זאָגען נאך א מאָהל אויב מ'וויל א סוף מאַכען פונ'ם גאנצען רבנות-פלאָנטער איז נאָר דער איינציגער אויסוועג אויפצונעמען צוויי וויכטיגע מורי הוראות און רעזיגנירען אינגאנצען פון רב-וואהלען. די גמינע ברויך מאַכען די נויטיגע שריט אין דער הינזיכט, אין די רעגירונג'ס-קרייזען, אז אין ראדאָם זאָל מאָטגעבענד זיין א ראָבינאָט.

מ'קאָן נישט אויפהאַלטען א גאַנצע שטאָדט אונטער'ן היפנאָז פון א רבנות-קאמפף יאָהרען דורכאיינאנד. די גאַנצע ענערגיע און איניציאַטיוו פון א קהלה-רעפּרעזענטאנץ קאָן נישט אויסגענוצט ווערען אויף אָט דעם געביעט אַליין, איבערלאָזענדיג אין אַ צושטאנד פון פערנאכלעסיגונג, חאָאָס און תהו ובהו אַלע אנדערע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע בעדערפענישען פון א גאנצען יודישען צבור. שוין גענוג צו דער פערשאָלטענער פראגע. מאכט א סוף דערצו! די שאפונג פון אַ ראבינאט קאָן ענדגילטיג לעזען די פראגע פון א רב און זאל שוין איינמאהל ווערען שטיל און רוהיג!

אין יעצטיגען מאָמענט, ווען ס'איז דאָ א ענטשפרעכענדער מיטעל צו ליקווידירען דעם גאנצען חאָאָס, איז דאָס אויסגעבען געלד אויף דעם צוועק פון נייע וואהלען נישט בערעכטיגט. דער יודישער עקאָנאָמישער מצב איז יעצט גענוג טרויריג און ס'איז א גרעסערער יושר. מ'זאָל מיט דעם געלד שטיצען די רואינירטע. די צובראָכענע אין ארויסהעלפען פון נויט די געפאַלענע, און אויסצאָהלען די בעשטימטע סובסידיעס פאר תלמוד תורה. אז די מלמדים און לעהרערס זאָלען נישט ברויכען שטרייקען; פאר „עזרה", אז הונדערטער בכבוד'ע יודען זאָלען נישט ברויכען אוועקגעהן ערב שבת אָהן ברויט. און אנדערע נייטיגע פראָדוקטען. (געווען אזא פאל פאָריגען פרייטאַג) ווי אויך אויסצאָהלען די סובסידיע פאַר די פאך-קורסען, וואו עס לערנען אָרימע לערן-יונגלעך, וכהנה נאך אזעלכע נויטיגע זאַכען.

לכל זמן, ס'איז דאָ א צייט אויף קאמפף, און די צייט פון קאמפף איז שוין ביים סוף. מ'האָט געקעמפפט און בעקעמפפט, געזיעגט און בעזיעגט. צו וואָס זשע ווידער זיך לאָזען אין א זומפף, בשעת ס'איז דאָ אַ גלייכער וועג — דער וועג פון שאפען א ראבינאט, וועלכער וואָלט דורך זיין ענטשטעהונג גענומען די לעצטע פאָזיציע פון שליאכט-פעלד און ליקווידירט דעם גאנצען קאָמפף. אלע חשדים און ספיקות קאָנען בעזייטיגט ווערען פונקט און דאָס זעלבע דורך אַ ראבינאט ווי דורך אַ רב און אין פיל פאלן נאָך בעסער און געזיכערטער. ווייל חיבאלד מ'לאָזט זיך אריין אין אַ נייע וואהל-קאמפּאניע פון אַ רב הייסט עס במשמע, אז דאָס די רב-פראגע איז נאָך אלץ נישט ערלעדיגט און אז דער פּאָסטען, איז אלץ נאָך וואקאנט. דאגעגען מיט'ן פאָרמירען פון ראבינאט קאָן מען אויסמיידען אין דעם גאנצען וואהל-געטומעל און גלייכצייטיג ווערט דערמיט פערזיגעלט די רב-פראגע, וועלכער וועט אזוי נאָך פולשטענדיג ערלעדיגט און געלעזט.

מ'דארף נאָר האָבען א ערנסטען ווילען דערצו און אונטערנעמען אין דער הינזיכט רעאלע שריט.

ב. צוויג.

ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE
OBUWIA
LUDOWEGO
SPORTOWEGO
TENISOWEGO
„PEPEGE"
-PEPEGE-
POLSKI PRZEMYSŁ GUMOWY T.A.
W GRUDZIĄDZU

TANIE·TRWAŁE·ELEGANCKIE

דראָהאָביטשער יודישע פרוי ווענדעט זיך צום „ראַדאָמער לעבען" צו העלפען איהר בטפרייען פון איהר מאַן-פערפיהרער, וועלכער געפינט זיך היינט אין ראדאם.

אונזער רעדאַקציע האָט דערהאַלטען פון אַ דראָהאָביטשער יודישע פרוי אַ בריעף, וואו זי דערצעהלט אין ריהרענדע ווערטער די טראַגישע איבערלעבונגען, וואָס זי האָט אויסצושטעהן צוליב דער היראַט מיט אַ געוויסען נאַטאַן גרינבערג-פרענקעל, וועלכער געפינט זיך היינט אין ראַדאָם. דער בריעף איז געשריבען אין פויליש און ענטהאַלט 4 זייטען מאַשין שריפט. מיר געבען איבער דעם בריעף אויף דער פולער אחריות פון דער געליטענער. רעד.

דאָ איז דער גאַנצער אינהאַלט פון בריעף:

ג. רעדאַקציע „ראַדאָמער לעבען"!

איך בעט זעהר איבער וואָס איך שרייב אין דער פוילישער שפראַך. די סבה איז, וואָס אין מזרח קליין-פוילען ווערט די יודישע שפראַך מעהרסטענס בענוצט אין רעדען, אָבער גאָר וועניג אין שריפט. דערפאַר ענטשולדיגט מיר וואָס איך ווענד מיך צו אייך אין פויליש'ען. איך בעט זעהר די ג. רעדאַקציע צו פערעפענטליכען אין אייער וו. צייטונג אויף מיין פולשטענדיגע פעראַנטוואָרטליכקייט פאָלגענדע פאַזירונג:

א געוויסער נאַטאַן גרינבערג-פרענקעל, א פריזירער פון דראָהאָביטש, וועלכער אַרבייט יעצט אין ראַדאָם אַלס אזעלכער אין דעם פריזור-אַנשטאַלט פון פישעל טייטעלבוים אויף דער רוואַנסקא גאַס, האָט נאָכן גט'ן זיך מיט זיין ערשטער פרוי, א געוויסע פרוי שרה קופּערבערג פון דראָהאָביטש, דאָס צווייטע מאָהל חתונה געהאַט מיט מיר אננא עהרליך, היינט—פרענקעל, א רעיענט-בעזיטצין אין דראָהאָביטש. נאָך דער חתונה האָט ער מיט מיר געוואָהנט ביז קויעטשיען אין יאָהר 1925. דעמאָלט האָט ער אָהן סבה מיך איבערגעלאָזט מיט'ן כלומר'שטען אויסרייד אז ער פאָהרט קיין קאַנאַדע. אז סאיז אַוועק א לענגערע צייט און איך האָב פון איהם קיין שום נאַכריכט נישט בעקומען, בין איך געווען זיכער, אז ער געפינט זיך באמת אין קאַנאַדע. ווי גרויס איז אָבער געווען מיין פערהינדערונג, ווען ס'האָט זיך צו מיר געווענדעט דער גבאי פון דראָהאָביטשער רב ר' אביגדור און מיר מיטגעטיילט, אז מיין מאַן, נאַטאַן גרינבערג-פרענקעל, פאַהרענדיג קיין קאַנאַדע, האָט ער אויס'ן וועג אָפּגעשטיגען אין שטעדטיל זשעשוו (גאַליציען) וואו ער האָט געשלאָסען קאָנטשאַפט מיט אַ געוויסע פריילין מינא אפענבערג, מיט וועלכער ער קלייבט זיך חתונה צו האָבען.

דער זשעשווער רב האָט זיך געווענדעט צו אונזער רב קיין דראָהאָביטש מיט אַן אָנפראַגע צי ס'איז אמת, אז א געוויסער נחום לייזער גרינבערג-פרענקעל איז געווען גע'גט, ווייל ער שטעלט דאָרט פאָר אַ גט-בעשטעטיגונג, וואָס ער האָט ארויסבעקומען פון רב נאָכ'ן אָב'גט'ען זיין ערשטע פרוי שרה קופּערבערג. אונזער רב האָט תיכף געענטפערט דעם זשעשווער ראַבינאַט, אז נאַטאַן גרינבערג-פרענקעל האָט טאַקי גע'גט איין פרוי, אָבער באַלד נאָכדעם חתונה געהאַט צום צווייטען מאָהל און ער האָט יעצט א פרוי מיט צוויי קינדער. צוליב דעם, וואָס דער רב האָט ברעה געהאַט די גאַנצע זאַך באַלד איבערצוגעבען צו דער פּראָקוראַטור, האָב איך געהאַט פאַר מיין חוב צו דערמאַנען מיין מאַן, עווענטועל זיין צוקונפטיגע פרוי, אז ער איז פערהייראַטעט און ער האָט מיט מיר צוויי קינדער, און אויב עס האַנדעלט זיך וועגען זיין גליק זאָל ער מיר געבען גט און פערזאָרגן די צוויי קינדער, צאָלענדיג זיי א געוויסען וואָכענטליכען געהאַלט. אויף דעם בריף אָבער האָב איך דערהאַלטען א קאַטעגאָרישען ענטפער, אז איך בין נישט זיין פרוי; אז איך האָב זיך צו איהם גלאַט-אזוי צוגעטשעפּעט און ס'איז מיר נישט ערלויבט צו טראָגען זיין נאָמען. איך האָב דאַן געוויזען דעם בריעף דעם דראָהאָביטשער רב, וועלכער האָט שוין דעם גאַנצען ענין איבערגעגעבען דער פּאָליציי.

געוואָהר ווערענדיג, אז פּאָליציי זוכט איהם, האָט נאַטאַן פרענקעל עוקר געווען פון זשעשוו, פון וואַנען ער האָט זיך געלאָזט מיט זיינע גאַסטראָלירענדע אויפפריטען קיין לאָדז. דאָרט האָט ער געאַרבייט ביי א געוויסען מאיר קופּקע (פּאָלודניאָווא גאַס 12) וואו ער האָט געבעטען זיין ארבייט'ס-געבערין, ס'הייסט די פרוי פון ה' קופּקע, אז זי זאָל איהם רעדען א שידוך, נאָר א רייכען. פון אלע זייטען האָט מען איהם דאַן אָנגעהויבען צו בעוואַרפען מיט שידוכים מיט פערשידענע מיידלעך און ער וואָלט שוין בעשטימט ווידער חתונה געהאַט. ווען ס'וואָלט איהם פּלוצלינג נישט געטראָפען אַ מכשול: קיין לאָדז איז גראָד צו יענע צייט געקומען קויפען סחורה דער דראָהאָביטשער סוחר, היינבערג, און צופעליג האָט מען ביי איהם גענומען אינפאָרמאַציעס וועגען דעם זעלבען פרענקעל. ווען דער סוחר היינבערג האָט זיך דערוויסט, אז די אינפאָרמאַציעס זענען צוליב שידוכים-אָנגעלעגענהייטען און אז ער וויל אין לאָדז חתונה האָבען, האָט ער ערקלערט, אז פרענקעל האָט א פרוי מיט צוויי קינדער אין דראָהאָביטש. אָבער פרענקיל נישט קוקענדיג. וואָס ער איז דאַן דעמאַסקירט געוואָרען, האָט זיך ווייטער נישט אָבגעשטעלט פון צו זוכען א פרישע בעשערטע און ווי נאָר דער דראָהאָביטשער סוחר איז פון לאָדז אָבגעפאָהרען האָט ער ווייטער געפונען א אמאַטאָרקע אין דער פערזאָהן פון א קעכין פון פעלטע'ס רעסטאָראַן אויף פּאָלודניאָווא 4, מיט וועלכער ער האָט געזאָלט קורצליך שטעלען א חופה. דער מורה הוראה ר' לייבוש ראָזענבערג פון לאָדז שרעדניאַ 6, ביי וועמען ס'האָט געזאָלט פאָרקומען די חופה, האָט זיך פריהער אָבגעפרעגט ביים דראָהאָביטשער רב, און ווען כ'האָב זיך וועגען דעם דערוויסט בין איך פערזענליך געפאָהרען קיין לאָדז. וואו מענשען האָבען מיר דערצעהלט, אז ער גיעט זיך דאָרט אָן אַלס פריילידיגער און די טעג זאָל ער חתונה האָבען... איך האָב דאַן געבעטען דעם „שטענדיגען חתן" וועגען א גט פאַר מיר און וועגען בעזאָרגען די קינדער, אָבער ער האָט מיר דאַן ערקלערט מיט דעם לשון:

„ווען איך זאָל וועלען אויסהאַלטען די קינדער. וואָלט איך געמוזט צאָהלען פאַר פיעל קינדער אין גאַנץ פוילען, ווייל אזוי פיעל האָב איך זיי" און וואָס

אָנבעלאַנג דעם גט, האָט ער מיר געזאָגט, וועט ער מיר נישט געבען דערפאַר, וואָס איך האָב איהם מיט מיין קומען קיין לאָדז געשטערט אין זיינע פּלענער און אויסגעבערענגט אסך געלד, ווייל ווען כ'וואָלט נישט געקומען קיין לאָדז, וואָלט ער געקענט חתונה האָבען מיט א רייכע פריילין, און נעמענדיג ביי איהר א גרויסען נדן געקענט נעלם ווערען קיין אַרגענטינא. היינט אָבער, ווען יעדער ווייסט שוין, אז ער האָט אַ פרוי מיט קינדער, זענען אלע זיינע האָפנונגען אַזוי נאָך צושווימען געוואָרן.

אומקעהרענדיג זיך מיט'ן „אוצר" אין שטאָדט אריין איז צו מיר צוגעקומען די יעניגע, וואָס האָט בעדאַרפט באַלד ווערען זיין פרוי און פרעגענדיג איהם, ווער איך בין, האָט ער איהר געזאָגט, אז איך בין פאַר איהם עפּיס אַ צוטשעפּעניש און מיך געהייסען אויספּאַטשען. נאָך דער דאָזיגער בעגעגניש האָב איך מיך צוריקגעקעהרט אהיים קיין דראָהאָביטש, וואו איך בין פון גרויס דענערווירונג און אויפרעגונג קראַנק געוואָרען אויף אַ מוח-ענטצינדונג. אַ דאַנק דאָס רחמים-געבעט פון מיינע עלענדע קינדער האָט מיר גאָט אומגעקעהרט דאָס געזונד. יעצט איז נאַטאַן גרינבערג-פרענקעל פערפאָהרען אויף גאַסטראָלען קיין ראַדאָם און לויט ווי ס'דערגעהען צו מיר ידיעות, קלויבט זיך דער זעלבער חתונה צו האָבען. געניסענדיג פון דער סיטואַציע, אז דאָרט איז ער וועניג בעקאַנט.

איך האָב געשריבען אַ בריעף צו מיין מאַן און צו דעם פאָטער פון זיינע קינדער, ער זאָל שיקען אויף ברויט און מילך פאַר זיינע קינדער, אָבער דער ענטפער וואָס איך האָב פון איהם דערהאַלטען איז געווען, אז ער איז קראַנק איף גרודשליצע. דאָס איז מסתם אַ תירוץ, כדי צו בעפרייען זיך פון צאָהלען 10 זלאָטעס אַ וואָך פאַר זיינע קינדער.

יעצט ווער איך ווייטער געוואויר, אז דער דערמאָנטער האָט ווידער בדעה אומגליקליך צו מאַכען אַ אָרים יודיש מיידעל. צוליב דעם כאָך איך בעקאַנט אין צייטונג, אַז דאָס איז א „אייביגער חתן", וועלכער האָט חתונה מיט מיידלעך און פערלאָזט זיי דערנאָך, ווי למשל ער איז בעגאַנגען מיט זיין ערשטע פרוי שרה קופּערבערג פון דראָהאָביטש. אין נאָכהער מיט מיר, וועלכע איז דיין דער ווייטער זיין צווייטע פרוי. מיט וועמען ער האָט חתונה געהאַט קעגען דעם ווילען פון מיינע עלטערען און משפחה, איך בין דעמאָלט געווען נאָך יונג און נאאיוו. היינט בין איך ס"ה 25 יאָהר אַלט. ער האָט מיך איבערגעלאָזט אויפ'ן שוץ פון גורל אָהן א דאַך איבער'ן קאָפּ אין די שרעקליכסטע נויט.

מיט'ן פערעפענטליכען דאָס אין אלע צייטונגען וואָרען איך אלע מיידלעך זיי זאָלען נישט גלויבען די ווערטער פון

דאָזיגען פערזאָן; און אז זיי זאָלען וויסען, אז ער האָט שוין דריי פרויען. מיינע ווערטער זענען פולשטענדיג אמת און בעגרינדעט, ווער ס'צווייפעלט אָבער אין מיינע ווערטער, דער קאָן זיך ווענדען צום ראבינאט פון דראָהביטש, יודישע גמינע, סטאראָסטווא איז מאגיסטראַט, וועלכע וועלען גיין נאָכפרעגען אויף די אָנפראגען אין צוזאמענהאנג מיט דעם דערמאנטען פערזאָן. עס וועלען אויך ענטפערען זיין ערשטע פרוי שרה קעפפעלבערג פון דראָהביטש, (זאביעסקי גאס); אננא פרענקעל דראָהביטש. פלאַץ כמאלקי 5. און מינע אפענבערג פון זשעשוּוו (גרונוואלדסקא 20) דאָס זענען אלע זיינע פרויען.

איך רעכען אויף הילף מצד די ג. רעדאקציע און איך צייכען זיך

מיט אכטונג **אננא פרענקעל**

בעאמטין ביים ד"ר טייכער

107 אין דראָהביטש.

* * *

דער ראדאָמער ראבינאַט וואָלט פון־זייט זיך אויך בעדארפט מיט דעם ענין פעראינטערעסירען און ארויסהעלפען די דאָזיגע אומגליקליכע פרוי מיט איהרע צוויי עלענדע קינדער פון איהר אונבעהאָלפענע און קריטישע לאגע.

וואָס דארף אונז אנלערנען די געשיכטע ארום דעם ארימען שטיקל קרקע?

ביי אונז אין ראדאָם, וואו ס'איז לעצטענס געוואָרען א אָרט, וואו אלע אונמעגליכקייטען זענען מעגליך, האָט ערשט נישט לאנג, בכך הכל מיט א צוויי דריי וואָכען צוריק, פאסירט עפּיס א מעשה ארום א שטיקעל קרקע פאַר א פערשטאָרבענעם יודישען עסקן; א געשיכטע וועלכער געהערט אויך צו די אונמעגליכקייטען און פונדעסטוועגען איז עס פאָרט מעגליך געווען ביי אונז אין ראדאָם, וואו ס'האָלט שוין אפשר דערביי, אז אלע עוולות, אפילו די גרעסטע, זאָלען גערעכטפערטיגט ווערען בלויז דעם אליין, וואָס זיי שטאַמען פון די וועלכע האָבען זיך געהייליגט אינ'ם קדושה־מאנטעל פון א מלהמת מצוה...

עפּיס האָט מען ארויסגערוסען בוימלעך אויפ'ן בית עלמין און מיט זיי ארומגעפלאַנצט א קבר, וועמענ'ס שטה ס'איז אזוי נאָך ארויסגעריקט געוואָרען אין דער לענג און אין דער ברייט. דאכט זיך גאָר א שעהנע מעשה. טאקי א גרויסאַרטיגער זשעסט מצד די, וואָס בעזאָרגען די טויטע אויפ'ן עולם אמת צו נעמען אין א שעהנעם, העלען פריהמאָרגען, אין א פרייטאג־טאָג ווען אויפ'ן בית עלמין האָט מען שוין באלד מקבל שבת געווען און טאקי לכבוד שבת ארויסגעכאַפּט א קבר פון אלע קברים און עס אויסגעצירט על חשבון הקהל מיט בוימער.

מיר וואָלטען גאָרנישט געהאט געגען אזאַ פזרנות מצד די דעליקאטע און איידעל־הארציג־סענטימענטאַלע העלדען פון די איינאויגיגע חברה־קדישה קאראַפּעען. ווען? ווען דערביי וואָלט מען ניט מחלל געווען דעם כבוד פון א צווייטען קבר. ווען מ'וואָלט מיט די רייגע אומשולדיגע בוימער, וואָס וואַקסען אין דער וועלט פון אייביגקייט און אמת, נישט געפלאַנט קאָמבינאַציעס און צופערפלאַנצען מיט זיי שקר, שנאה און נקמה.. ווען דאָס וואָלט נישט געווען דער ציעל, וואָלט מען געקענט פערגינען די העררן פון מתים־שטיבעל זיי זאָלען זיך פערנעמען מיט'ן פערפלאַנצען בוימער ארום די קברים. ווייל דאן וואָלט געווען אויך צו ערוואַרטען א בעסערע בעציהונג און אנ'אנשטענדיגערע בעהאַנדלונג בנוגע די לעבעדיגע...

אזא כּינה איז אָבער נישט געווען. מיט בוימער האָט מען געוואָלט פערשטעלען דעם וועג (אזוי גוט פאַר'ן טוידטען ווי פאר די לעבעדיגע...

אין איין צייט האָט זיך געצויגען איבער דער שטאָדט א לייה־צוג פון א טויזענדקעפּיגער מאסע, וועלכע איז געקומען אָבגעבען דעם לעצטען כבוד א יודישען טהוער. אלץ איז געווען דורכגעדרונגען מיט דרך ארץ פאר זיין מאיעסטעט דעם טוידט, וועמענס טריט מ'האָט געהערט אין א שטיין סודות־פולען ריטם. אין דער זעלבער צייט ווען כמעט א גאנצע שטאָדט האָט זיך בעטייליגט אין דער אייביגער אבשייד'ס פייערליכקייט מיט א ערשט נישט לאנג איידעלען און געפיהלבאַרען וועזען, אט אין יענער צייט איז הענדום־פענדום געלאָפען א דראָשקע צום בית עולם אין דער, וואָס איז דארט אינהעריג געזעסען, האָט ארויסגעגעבען א בעפעהל איבערצושניידען בוימער, כדי אבצובויגען אין א זייט דעם גאַנצען כארשרוט און דורך א געשיקטען דריידעל אבצוטהון אלע אויף טערקיש און אונטערשטעלען א מאסען־המן א להכעיס־שפיצעל. נאָך וואָס איז דאָס געווען? אין וועמענס אינטערעס איז דאָס געווען, און ווער האָט נישט געקענט פערגינען און געמוזט די פייערליכקייט שטערען?

דאָס בלייבט פאָרלויפיג בסוד.

איינס נאָר בלייבט אונפערשטענדליך: ווי אזוי האָט מען געוואַגט צו מאכען אזא עקספּערימענט, וואָס האָט געשמעקט מיט ריזיקאַלישקייט און א כאָהל אויך מיט קאטאסטראָפאַלע קאָנסעקווענצען?

דער דאָזיגער שריט האָט דאָך געקענט פערורזאַכען א אונערהערטען סקאַנדאַל און חלול השם. וואָס וואָלט געווען ווען זייענדיג אויפ'ן בית עולם ווערט דער גרויסער עולם געוואויר פון דער גאַנ־

אויף דער אויסשטעלונג פון די יודישע גימנאזיעס „פשיאַטשול וויעדזי"

זייט 8 טעג איז אין גימנאזיום „פשיאטשול וויעדזי" (הובבי דעת) מאריאצקא 4 אָפען די אויסשטעלונג פון פּראָפעסאָר זינגער.

אויף דער אויסשטעלונג קאָן מען זעהן פערשידענע צייכען און האנד־ארבייטען, וועלכע די שילער און שילערינס פון דעם גימנאזיום האָבען מיט אייגענער האנד אויסגעפיהרט.

ביים איבערטרעטען דעם אויסשטעלונגס־לאָקאַל איז מען דירעקט ערשטוינט איבער די פערשידענארטיגקייט פון די ארבייטען, צווישען וועלכע עס זענען איבערהויפּט בולט די קינסטלערישע בעארבייטונגען פון יודישע מאָטיווען ווי: א ארון קודש אין פערשידענע מוסטערען, הנוכה־לעמפּעלעך, לוהות, קעפּ פון יודישע גדולים. אָזוי זעהט מען איבער דעם איינגאנג דאָס בילד פון משה רבנו לויט מיכאל אנדזשעלא. דאָס האָט א סימבאָלישע בעדייטונג. דער אידעאַל, צו וועלכעם דאָס יודישע קינד דארף שטרעבען דורך זיין גאנץ לעבען מוז זיין דער אדין הנביאים. דער גרויסער אידעאַל זאָל דעם יודישען קינד איינגעקריצט ווערען נישט נאָר דורך ווערטער און בעלערונגען נאָר אויך דורך די קינסט.

דאָס בילד פון דעם גרויסען נביא מוז דעם יודישען קינד בעשטענדיג פאר זיינע אויגען שטעהן.

אויף דער ערשטער וואנד זעהט מען די גאַנצע ענטוויקלונג פון דער אנטיקער קונסט, פון דער פרימיטיווער עגיפּטישע זייל ביז צו דער קונסטלעריש־קאָמבינירטער גריכישער זייל אין יאָנישעם סטיל. פּראָפעסאָר זינגער איז אָזוי א מכניס יפיו של יפת לאהל שם.

אויף דער צווייטער וואנד זעהט מען קעפּ, פון וועלכע פיעל זענען ביי זייער קינדערישער תמימות און נאאיוויטעט דאָך מיט פיעל פּסיכאָלאָגישער וואָהרהייט אויסגעפיהרט. אויף דער העכסטען שטעלע זעהט מען די קעפּ פון אונזערע צוויי מאָדערנע גאונים: מאקס נארדוי און אלבערט איינשטיין. ווייטער זעהט מען סיער־צייכנונגען, לאנדשאפטען, נאציאָנאל־רעליגיעזע קאָמפּאָזיציעס, וועלכע האָבען פאר דעם יודישען קינד א גרויסע בעדייטונג. דאָס קינד, וועלכעס צייכענט א מזרח־וואַנד בעגרייפט דאדורך ב ע ס ע ר די ערהאַבען קינסטלערישע זייט פון דער רעליגיאָן. אסאָציאטיוו ווירקט דאָס אויך אויף דער פערטיעפונג פון דעם רעליגיעזען געפיהל אין דער קינדערישער נשמה. די מזרח־וואנד דערמאָנט דאָס קינד אָן דעם הזן, אן די תפילות, אן דער תורה און אן אלע פייערליכקייטען, וועלכע ער האָט איינגעזאפּט אין דער שוהל. ווייטער זעהט מען וויטראַזש־ארבייטען, עלבילדער. איך זעה דאָ א בילד מיט א רייהע גאַרבאַטי קעמלען. אויף דעם ערשטען קעמעל זיצט א מענש אין אָריענטאַלישער טראכט. דאָס איז אידאי אליעזר, וועלכער פאָהרט קיין ארם נהרים, כדי צו ברענגען רבקה פאר יצחק'ן. אין דער מיט פון דעם צימער זעהט מען שניצערייען, מאָדעלירונגען פון לעהם, און „זשעזשביס" אין גיפּס: מיטעלאלטערליכע ריטערשלעסער, טייערע, לוחות און אנדערע. זעהר אנגענעהם ווערט מען בעריהרט דורך שעהנע שטיקקערייען. בעזונדערס פאַלען צו זיין אויג אריין די פּערלענשטיקקערייען.

זעהר היבש זענען אויך די פלעכט־ארבייטען, וועלכע בעווייזען נישט נאָר אויף קונסט־זין, נאָר אויך אויף געשיקטליכקייט און האנד־פערטיגקייט, וועלכע די קינדער בעזיצען.

אין דעם לעצטען צימער זעהט מען צוויי לאנדשאַפטען נעבען איינאנדער א מזרח לאנדשאפט אין א מערב לאנדשאפט.

די מזרח־לאנדשאפט בעשטעהט פון פיעלע אָריענטאַלישע הייזלעך אויף

צער קאמבינאציע? די פייערליכע שטימונג פון ערנסטען מאמענט צוליבן יראת הכבוד פאר'ן מת וואלט דאן געקענט אמאהל פערוואנדעלט ווערען אין א מיאוסער אוואנטורע. וואס וואלט געווען א חרפה פאר די טויטע און א קאמפראמיטאציע פאר די לעבעדיגע. ווי אזוי האט מען זיך נישט בעטראכט פון אזא ביגליכסטען פאל? ס'האט דאך געקענט קומען צו געשלעג און צו די גרויליכסטע מעשים, וואס וואלטען פערשאפט חרפה און בזיון און קיינער וואלט דערין נישט שולדיג געווען, נאר דער, וואס האט זיך סביציעל מטריח געווען און געלאפען אין גרויס איילעניש מיט א דראזשקע אויפ'ן בית-עלמין.

דער דאזיגער דאזער קעניגט ווייטער און האלט זיין דיקטאטור אויסגעשפרייט און פרעגט נישט נאך קיינעם. ער פיהלט צעמאלט נישט די פעראנטווארטליכקייט פון זיין אונערהערטען טהאט.

ווען מען געהט דאס אן, נאך וואס צוגעהן עמיצען צו פעראנטווארטליכקייט. אנ'עכק ראָרט, טאמער קאנסטו פערשטעהן, געשטארבען דארט א האנדווערקער פארשטעהער. בי איז וואס? — מה רעש?

ס'זאל זיין אלדאס גוטס ביי יודען. יען דאס פאסירט חלילה נישט מיט קיין האנדווערקער-פארשטעהער אין די האנדווערקער-דאזארעס אין „יודויאל פאגזשעבאזי" טראגען די שולד פון אזא מעשה נבלה, אה, דאן וואלט מען אונז האנדווערקער אין חרם אריין געלעגט. בלויז צוציהען צו פעראנטווארטליכקייט וואלט נישט גענוג געווען. יעצט ווען ס'איז פערקעהרט, איז — „אויך מיין דאגה".

אזוי איז עס שוין, מיר האנדווערקער זענען שטענדיג שולדיג, אפילו ווען א אנדערער טהוט א פערברעכען זענען מיר אויך שולדיג. לעבעדיגערהייד וואלט מען אונז געוואלט ירש'ענען און חאפען פון אונז שיריים. מ'וואלט אונז געוואלט זעהן צושפליטערט און צובראכען. און ווען עס שטארבט איינער פון אונזערע בעסטע און חשוב'סטע וויל מען אויך זיין מורדט איגנארירען און מען שפילט אן א גאנצע סצענע צוליעב א שטיקעל קרקע. דעם לעצטען כבוד, וואס דער פערשטארבענער האט זיך ערווארבען פאר אלע זיינע גוטע מעשים און לייסטונגען, האט מען אויך נישט געלאזט בעקומען און אויך דאס פערשוועכט.

א חרפה!

וואס דארפען מיר האנדווערקער ענטפערען אויפ'ן דאזיגען להכעיס-שפיל? אונזער ענטפער דארף זיך אויסדריקען אין פערפעסטיגען אונזער האנדווערקער-ארגאניזאציע און צו פעראייניגהייטליכען אונזערע רייהען, כדי מיר זאלען האבען א דעצידירענדע השפעה איבער די, וואס שטרעבען אויף אונזער ספאלטונג און צושפליטערונג.

אט וואס עס ברויך אונז צולערנען די געשיכטע ארום דעם ארימען שטיקעל קרקע.

איקס.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

די גמינע גיעט ארויס א קאנקורס אויף א רב.

ווי מיר הערען זאל האבען די גמינע בעשלאסען ארויסצוגעבען אין דער פרעסע א קאנקורס אויף א רב. דער צוועק פון דעם ארויסגעגעבענעם קאנקורס איז, אז ס'זאלען זיך מעלדען רבנים, וועלכע ווילען ארויסשטעלען זייערע קאנדידאטורען אויפ'ן ראדאמער רבנות.

אזא קאנקורס האט שוין די גמינע געהאט ארויסגעגעבען ווען ס'האבען געברויכט פארקומען פאראיאהרען די ערשטע רבנות-וואהלען אין ראדאם.

דאס ארויסגעבען יעצט דעם קאנקורס איז געווארן אקטועל צוליב דעם פסק פון העכסטען טריבונאל, וועלכער האט מבטל געמאכט די פריהערדיגע וואהלען פון הרב שטיינבערג, און לויט וועלכער ס'קומט אויס, אז דאס בעשטימען א נייעם רב מוז ווידער א מאהל פארקומען דורך נייע וואהלען.

פון האנדווערקער-קלוב.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון די האנדווערקער.

די פערוואלטונג פון האנדוו. קלוב ווארענט אלע האנדווערקער, וועלכע האבען שוין א מאהל בקומען בריעף, אדער פארמולארען פון דער לעמבערגער, אדער קראקאווער אסעקוראציע-געזעלשאפט, זיי זאלען אונבעדינגט ביז'ן 14-טען ליפיעץ ד. י. אויספולען די זיי צוגעשיקטע פארמולארען, און די האנדווערקער, וועלכע בעקומען ערשט צום ערשטען מאהל אזעלכע פארמולארען דארפען זיי באלד אויסגעפולט ווערען.

איינצעלהייטען אין סעקרעטאריאט פון קלוב פון 8 — 10 אין אווענד.

בעמערקונג: דאס נישט געהעריגע אין ריכטיגע אויספולען פון דעם פארמוליאר. קאן יעיען פערשאפען גרויסע געלד-שאדענס, ווי אויך ארעסטען.

די יודישע ראטמענער-קאלא עפענט א בעראטונג'ס-ביורא.

צווישען די יודישע ראטמענער איז אנגענומען געווארען צו עפענען א בעראטונג'ס-ביורא מיט א סעקרעטאריאט, וועלכער וועט האבען די אויפגאבע צו בעדיענען די יודישע ראטמענער מיט אלע נויטיגע מאטעריאלען בעת זייערע אינטערווענצען און ארויסטריטען אין שטאדט-ראט. דאס ביורא שטעלט זיך פאר א ציעל צו קאנצענטרירען די גאנצע ארבייט, וואס האט א שייכות צום שטאדט-ראט אויף איין ארט. עס וועט נעמליך שטרעבען דערצו, אז די אלע פעטענטען, סיי יחידים, אזוי געזעלשאפטליכע, וואס ווילען עפיס ערלעדיגען אין שטאדט ראט, זאלען זיך נישט ווענדען צו דעם, אדער יענעם יודישען ראטמאן, נאר דירעקט זיך ווענדען אין דערמאנטען ביורא און אין דארטיגען ספעציעל-געשאפענעם סעקרעטאריאט איבערגעבען אלע זייערע בקשות, פעטיציעס און מעמאריאלען, וועלכע וועלען דורכ'ן ראטמענער-קאלא געמיינזאם ערלעדיגט ווערען.

גאולת-הארץ-קייט

ארגאניזירט דורך דער יודישער פרעסע אונטערן פראטעקטאראט פון דעפוטאט

י. גרינבוים.

יצחק גרין ענטפ. דעם ה' בלומאן מיט 5 זל. און רופט ארויס: יונה זילבערבערג, נטע וויסמאן, ירחמיאל ביאלסקי, משה ביאלער (קאנסק), דוד ביאלער (צשארנעצקא-גורא).

ליב לאנדאו ענטפ. דעם ה' רעמבישעווסקי מיט 5 זל. און רופט ארויס: געניא און רעגינא ריכטמאן, דוב פעפער, יהודה שהארצבערג (זחאלין).

מרדכי פינעס ענטפ. דעם ה' בלאטמאן מיט 5 זל. און רופט ארויס: טוביה קלעמפנער, נחמיה ניימאן, פרידמאן יחיאל.

יצחק בריקמאן ענטפ. די ברודער בערקמאן מיט 5 זל. און רופט ארויס: פישעל ראקאטש, הירש גליקלער, אהרן מאנדעלבוים, ה. ראקאטש, ל. ראקאטש.

דירעקטאר אינזשיניער רוזאק ענטפ. דעם ה' פראפעסאר הורוויטש מיט 5 זל.

נישט קיין צוויי, נאר פינף שוחטים.

ווי מען גיעט איבער האט די גמינע בדעה אויפצונעמען נישט קיין צוויי נאר גאנצע פינף נייע שוחטים.

נאך וואס די גמינע זאל ברויכען אזוי פיל שוחטים ווייסט נישט קיינער. אויסער די אפשר, וואס זארגען פאר א גוטער שחיטה אין שטאדט... און ווילען, אז דער זכות פון כשרות זאל זיי ביישטעהן... קיין אנדערער מאטיוו איז נישט פארהאן, ווייל קיין סטאטיסטיק, וואס זאל פעסטשטעלען א איבערפלוס פון אקסען אין ראדאם איז נאך נישטא...

אלס אנגאבע אויף די פינף נייע שוחטים האט די גמינע שוין אויפגענומען דעם אלט-בעקאנטען זאקאלקאווער שוחט, וועמען דער קיעבער רב און דער מורה הוראה טייטעלבוים האבען היינטיגען דינסטאג געפיהרט מיט מוזיין

א זאמדיגען גרונד. צווישען די הייזלעך זעהט מען די כאראקטעריסטישע פאלמען. איבער דער לאנדשאפט הויבט זיך אויף די ברענענדע העלע אריענטאלישע זון. דאס איז א פעלעסטינא לאנדשאפט אין מיניאטור. די מערב-לאנדשאפט פון פיעל דארפס-הייזלעך אין אייראפעאישען סטיל. צווישען די הייזלעך זעהט מען דעמביס און נאדעל-ביימער. די לאנדשאפט ווערט בעלייכט פון דער שוואכער און מאטער מערב-זון. צווישען ביידע לאנדשאפטען פליסט דער ים. די ביידע לאנדשאפטען ביי איינאנדער זענען אויך סימבאליש דאס הייסט: „אני במערב ולבי במזרח". דער מזרח ברענגט דער מענשהייט נייעס.

ex oriente lux

איך געה ארויס פון דער אויסשטעלונג מיט א ספוק רוחני.

איך פרעה מיך איבער דעם קונסטזין פון די יודישע קינדער. מען זעהט אז די גאנצע ארבייט ווערט געלייטעט דורך די קרעפטיגע האנד פון אנ'ערפאהרענעם פעדאגאג און קינסטלער.

פרופ. אלחנן שיטצער.

אין שחט-הויז אריין.

עס פרעגט זיך מיט וועלכער רעכט נעמט מען צו ווילד-פרעמדע שוחטים בשעת אין שטאָדט איז דאָ אַ תושב, א אייגען-געבוירטיגער, וועלכער האָט גע'שחט'ען אונטער דער השגחה פון רבנים און רביים? דער דאָזיגער אונערהערטער סקאנדאל ערקלערט זיך אויף איינעם פון דיביידע אופנים: אָדער דאָס איז א אקט פון נקמה אָהן אַ פאר וואָס אָדער דאָס איז די אַרבייט פון א מעקלערישע האנד, וואָס פערשטעלענדיג זיך אין א מאַסקע איז זי געקומען צו דער גמינע אין נאָמען פון יראת שמים און דער רעליגיע...

דער אמת אָבער וועט ארויף ווי בוימאייל אויפ'ן וואסער...

פון ספאָרט-פעלד.

בר - כוכבא — פ. ק. ס.

(פאָליצייאישער ספאָרט-קלוב) 0:1 (0:1)

פאָריגען שבת איז אויפ'ן קאמפּס-פלאץ פון ר. ק. ס. פאָרגעקומען א פריינדשאפטס מעטש צווישען די אויבענדערמאָנטע ספאָרט-קלובען. די בר-כוכבא איז דאָס מאָל ארויסגעטרעטען מיט מעהר ווי אַ העלפט רעזערוו-שפּיעלער און דערגרייכט ביז דער פויזע צו שיסען 1 גאָל.

נאָך דער פויזע איז דער רעזולטאַט נישט געענדערט געוואָרען און פערבליבען 0:1 לטובת בר-כוכבא.

מכבי — מאָרגענשטערן (יוטשניא)

0:3 (0:2)

אויפ'ן מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאַס „צ" צווישען די צוויי יודישע ספאָרט-קלובען: מכבי — מאָרגענשטערן (יוטשניא), וועלכער איז פאָרגעקומען היינטיגען זונטאג 10 אַ זייגער פריה, האָט זיך געענדיגט נאָך א ווייניג-אינטערעסאנטען שפּיעלען פון ביידע צדדים 3 געגען 0 לטובת מכבי.

שיעדס-ריכטער איז געווען ה' דאַנציגער.

חשמונאי—ר.ק.ס. III

1:1 (0:1)

אַ שעהנער מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאַס „צ" איז פאָרגעקומען דעם זעלבען טאָג 3 אַ זייגער צווישען יודישען ספאָרט-קלוב חשמונאי און ר.ק.ס. III דער מעטש איז געווען זעהר אינטערעסאַנט צוליב דעם, וואָס חשמונאי דערגרייכט צו שיסען ביז דער פויזע דעם ערשטען גאָל.

נאָך דער פויזע געלונגט די ר.ק.ס. אויסצוגלייכען דעם רעזולטאַט און אַזוי נאָך זיך געענדיגט 1:1.

פיל מיט שבחים.

איז יעדער פאר „דעם אדרעסען-בוך פאר פוילישען האנדעל, אינדוסטריע, האנדווערקעריי און לאַנדווירטשאַט", אַרויסגעגעבען דורך דער געזעלשאַפט פאַר אונטערנאציאָנאַלע רעקלאַמע, געג. רעפּרעזענטאַנט דודאָלף מאָסע. די ערשטע אויפלאגע איז מיט א קורצע צייט אויספערקויפט געוואָרען. דער אינהאַלט און די אלוויטיגע נוצליכקייט פון דאָזיגען בוך פאר יעדען סוחר און פאַבריקאַנט פּראַזירזאַכט אַזא שטארקע פּאָפּולאַריטעט פון דאָזיגען בוך דער בעסטער בעווייז איז דער טאָג-טעגליכער וואוקס פון דער צאָהל פירמעס און פּערזאָנען, וועלכע האָבען שוין בעשטעלט דאָס בוך צו דער צווייטער ערגענצטער און פערבעסערטער אויפלאגע.

די אַרבייט איבער דער צווייטער אויפלאגע, וועלכע וועט זיך בעווייזען אין פערלויף פון יאָהר איז שוין אזוי ווייט אוועק, אז אין דער נאָהנטסטער צייט וועט דער טייל פון דער קעלצער וואָיעוואָדזטווע שוין איבערגעגעבען ווערען צום דרוק.

מיר ראַטען אַלע פּראַאינטערעסירטע קרייזען, אַז זיי זאָלען זיך תיכף פערשטענדיגען מיט דער רעדאַקציע פון אויבענדערמאָנטען בוך: ווארשא מאַרשאַלקאָווסקא 124, טעל. 305-68 און 205-68, כדי ווי געהעריג צו פערעפענטליכען דעם אַדרעס אין דער ענטשפּרעכענדיגער אַבטיילונג פון בוך.

פון די פּאַך קורסען פאר יודישע לערן-יונגלעך.

דעם 26-טען טשערוויעץ האָט זיך געענדיגט דאָס שול-יאָהר פון די פאַך-קורסען. לויט די אָנגעצייכענטע מדרגות אויף די פונאַנדערגעטיילטע צענזורקעס האָבען די לערן-יונגלעך געמאַכט גרויסע פאָרשריט סיי אויפ'ן געביעט פון עלעמענטאַרע בילדונג, ווי אויך אין א בעדייטענדע מאָס ערוואָרבען פאַך-קענטניס.

פון 26-טען ביז 1 ווזשעשיען וועלען די שילער האָבען פעריען, אין משך פון וועלכער זיי וועלען בעפרייט ווערען פון קומען אויף די למודים. פון 20-טען ביז'ן 25 שערפּיען וועלען פאָרקומען די איינשרייבונגען פאר נייע אריינטרעטענדע און פאר די פריהערדיגע שילער. פון 25-טען ביז'ן 1-טען ווזשעשיען וועלען פאָרקומען די עקזאַמענס פאר נייע שילער, ווי אויך פאר די, וואָס האָבען געהאַט זיך צו פערבעסערען.

מיט'ן אָנהויב פון נייעם שול-יאָהר 1927/28 וועלען אָנגענומען ווערען לערן-יונגלעך פון נאָך אנדערע פאַכען, אַ חוץ די שוין פערהאַנענע.

דעם 1-טען ווזשעשיען הויבען זיך אָן רעגולער די למודים.

אַנ'ערקלערונג'ס-פערזאַמלונג פון דער געזעלשאַפט „יודישער בירגער-קאָמיטעט אין ראדאָם"

פיל פון די ראדאָמער יודישע איינוואָהנער האָבען בעקומען איינלאַדונגען צו קומען זונטאג דעם 3-טען ליפּיעץ אויף אַנ'אויסערגעוועהנליכע ערקלערונג'ס-פערזאַמלונג אין דער וואָהנונג פון ה' קעסטענבערג לובלינער 7. אויבּגעזאָהל די מעלדונג איז בעוועגן אויף 5 אַ זייגער איז ערשט די פערזאַמלונג צושטאַנד געקומען אַרום 7.

יעדער אריינגעקומענער אויף דער פערזאַמלונג האָט זיך אונטערגעשריבען אויף אַנ'אַנוועזענהייט'ס - ליסטע (ליסטא אָבעצנא) און לויט דעם לויפנומער פון די אינטערשריפטען האָט די צאָהל אַנוועזענדע דערגרייכט בערך 172.

געעפענט די פערזאַמלונג האָט ה' הירש אליי גאָלדבלום, וועלכער ערקלערט, אַז די יעצמיגע צייט פאָדערט, אַז אַלע בירגער זאָלען זיין אָרגאַניזירט אין א וועלכער ס'איז פּאַרטיי. אָדער קערפּערשאַפט, כדי צושטיצען זיך אויף אַנאָרגאַניזאַטאָרישע קראַפט צוליב דעם אָזער, זאָגט ווייטער, ה' גאָלדבלום, וואָס די גרעסטע טהייל פון דער שטאָדט איז נישט אָנגעשלאָסען אין קיין שום פּאַרטיי. איז דאָס גרינדען די אינסטיטוציע „יודישער בירגער-קאָמיטעט" א נויטהווענדיגקייט. ער דערמאָנט אַלס דעם ערשטען מיטגרינדער פון דער דאָזיגער אינסטיטוציע דעם פערשטאָרבענעם ל. ברילאַנט, זעמען דער פערזאַמעלטער עולם בעעהרט מיט אויפשטעהן.

וועגען די אויפגאַבען און די ציעלען פון דער אינסטיטוציע, רעדט ה' קעסטענבערג, וועלכער ווייזט אָן אין זיין רעדע, אַז אין דער דערמאָנטער געזעלשאַפט קאָנען געפינען אַ אָרט אַלע בירגער פון שטאָדט אָהן אינטערשיד פון פּאַרטיי און קלאַס. די אינסטיטוציע ערקלערט ה' קעסטענבערג, וועלכע האַלט זיך ערשט אין צוואוקסען, וועט זיין אַ געזעלשאַפטליכער פאַקטאָר אין יודישען לעבען פון ראדאָם, און אַז זי וועט האָבען איהר רעפּרעזענטאַנץ אין די שטייער-אַמטען. זי וועט ערטיילען פּיליאַנטראָפּישע און סאָציאַלע הילף, ווי גרינדען שולען און עפענען אַ קאַסע. וואָס זאָל קאָנען ערטיילען ביליגען קרעדיט, נישט רעכענענדיג זיך מיט סימפּאַטיעס, אָדער אַנטיפּאַטיעס פון די פּעטענטען, ווי עס טהוט די גמ"ח קאַסע ביי דער קהלה. בכלל וועט די אינסטיטוציע, פיהרט אויס ה' קעסטענבערג. פערטיידיגען די אינטערעסען פון אַלע מיטגלידער און ער רופט אַלע אַנוועזענדע צו דעקלאַרירען זיך אַלס מיטגלידער.

עס רעדען נאָכדעם די ה"ה: חיים בראַוער, זילבערשטיין, בריטמאַן זיי לייגען פאָר, דאַז די פערזאַמלונג זאָל אַרויסטרעטען מיט אַ פּראָטעסט געגען דעם קאַמפּף, וואָס ווערט געפיהרט אין ראדאָם אַרום דער רבנות-פראַגע. כ'איז עזין, זאָגען זיי, די העכסטע צייט צו געהן צו אַ דין-תורה און זיי ערקלערען אין נאָמען פון ה' קעסטענבערג, אַז ער איז גרייט צו פערלאָזען זיך אויף א דין-תורה און אונטערוואַרפען זיך דעם פּסק, כדי אַזוי ער זאָל נישט אויספאַלען.

אויף דער פערזאַמלונג ווערט אויך פּראָיעקטירט אויסצוקלויבען אַ דעלעגאַציע, וועלכע זאָל ארויפגעהן אין דער קהלה און איבערגעבען דעם דאָזיגען בעשלוס. ה' גאָלדבלום איז געגען דעם פּראָיעקט פון שיקען אַ דעלעגאַציע ערקלערענדיג, אַז אַלס דאָזאָר ווייסט ער, אַז די גמינע איז חרוב מוחרב. אַז אַ"פ זענען זיך צופאָהרען און ס'איז פּשוט נישטאָ מיט וועמען אַ וואָרט צו רעדען אויסער מיט'ן ה' העניך ווינטרויב.

אַ טייל פון די פערזאַמעלטע זאָגען זיך ארויס געגען פּראָטעסט, זיי כּאַטיווירען, אַז מ'דאַרף נישט פּאַרוואַרפען די גמינע קיין חטאים און אַזוי נאָך צוזייצען די געמיטער. נאָר זיי זענען דערפאַר אַרויסצוגעבען א אויפרוף. יענעמס אינהאַלט ס'זאָל זיין למען השלום.

דער פאָרשלאַג ווערט אָ,גענומען און ס'ווערט געקליבען אַ קאָמיסיע פון 7 פּערזאָהן צו רעדאַגירען דעם אויפרוף. אין דער קאָמיסיע זענען אריין די ה"ה מרדכי דען, אליי טענענבוים, משה בלומאַן, מאָטיל וועלצער. איטשע ווייצהענדלער. חיים בראַווער און לייביל פרישמאַן.

די פערזאַמלונג האָט בעשלאָסען דעם אויפרוף צו דרוקען אין דער יודישער ווי אויך אין דער פוילישער שפּראַך און דאָס פונאַנדערקלעבען אין דער שטאָדט. אויסער דעם צו פערעפענטליכען דעם אויפרוף אין דער וואַרשאַווער יודישער פּרעסע, ווי אויך אין דער אָרטיגער.

די זעלבע געזעלשאַפט זאָל קירצליך אָנהאַלטען א צווייטע פערזאַמלונג אין איינעם פון די גרעסערע שטאָדט-זאַהלען.

אדמיניסטראטיווע שטראפען פון דער סטאראסטווא.

אין פערלויף פון 16 ביז'ן 30 שטער-ועץ ה. י. האט די סטאראסטווא ארויס-געלעגט פאלגענדע אדמיניסטראטיווע שטראפען: פאר נישט אבהיטען די סא-ניטארע געבאטען — 146 שטראפען; פאר עובר זיין דאס געזעץ פון אנטיאלקא-האליזם — 7; פאר עובר זיין אויף די פארשריפטען וועגען דער ארדנונג אויף די עפענטליכע וועגען, ווי פערהאלטען דעם פערקעהר א. אנד. — 80; פאר נישט אבהיטען די תקנות פון אויטא פערקעהר — 6; פאר עובר זיין אויפ'ן געזעץ וועגען אלגעמיין-פערפליכטענדען מיליטער דינסט — 2; פאר פערלאנגען און נעמען פרייזען מעהר ווי ס'איז בע-שטימט אין פרייז קוראנט (צענניק) — 26; פאר מיסטבראויכען ביים פערמיטלען מיט זאכען פון אלגעמיינעם געברויך — 1 קנס.

פון „עזרה".

אין פערגאנגענעם מאנטאג איז עאר-געקומען א צייכען-פערקויף אויף די היגע גאסען לטובת דער געזעלש. „עזרה".

אין דער זאמלונג האבען אנטייל גע-נימען: פרוי טייטעלבוים, פרל' קירשענ-צווייג, שרעק, פארמאן, פויגעלמאן, באַ-רענשטיין, גאלדבערג, ווייסבארד, ווייַ-גענשפערג, יונגשטיין, זיידמאן, גאלד-בערג פ., צוקער, סוכער פריירא אן הירשמאן.

די אלע זאמלער ווערט אויסגעדריקט א הארציגען דאנק פאר זייער ארבייט ביים אדורכפיהרען דאס אויבענדערמאנ-טע.

ארטיגע אינדוסטריע

מיר ווילען דא בעקענען אינזערע לעזער מיט א געוויסען צווייג פון דער ראדאמער אינדוסטריע. דאס איז די אלטע בעוויסטע גילזען-פאבריק אונטער די פירמע „מ. צאסכאלסקי."

די דאזיגע פירמע האט זיך אין משך פון איהר לאנגיעהריגע עגזיסטענץ ערווארבען א גוטען נאמען אין אלע קרייזען פון דער האנדעלסשאפט אין לאנד.

די טעכנישע איינארדנונג פון דער פאבריק, ווי אויך די אויסארבייטונג גופא, איז מוסטערהאפט און פערפאל-קאמט אויף די געביטען פון היגיעניע, געזונדהייטס-וועזען און עסטעטישקייט. די לעצטע גילזען אויסארבייטונג פון דער דערמאנטע פירמע אין די פודע-לעך אונטער'ן אויפשריפט „פאר מבינים" מיט 3 עדליי געזונדהייטס גראבאלאווע וואטע איז אנערקענט געווארען דורך רויכערער מבינים אלס די בעסטע גיל-זע אין פוילען.

פון שטאדט-ראט.

היינטיגען מאנטאג און דינסטאג איז פארגעקומענ צוויי שטאדט-ראט-זיצונגען. אויף דער ערשטער זיצונג האט דער וויצע-פרעזידענט ה' אוושעמבלא גענע-בען א ענטפער אויף א אינטערפעלאצ-יע, וואס איז אריינגעטראגען געווארען אויף איינער פון די פריהערדיגע זי-צונגען פון שטאדט-ראט וועגען אבנע-מען די קיאסקען ביי די יעצטיגע איי-גענטימער און זיי אוועקגעבען ארימע ארבייטער און אינוואלידען. דער וויצע-פרעזידענט האט אנגעגעבען א ערקלע-רונג, אז דער מאגיסטראט קאן גארנישט אין דער הינזיכט טוהן, מחמת אויפ-געשטעלט די קיאסקען האבען די איי-גענטימער אליין פאר זייער אייגען געלד. אזא קיאסק בעטרעפט ביז 800 זל. אויף וואס דער מאגיסטראט האט קיין געלד נישט געגעבען. דערפאר האט דער מאגיסטראט קיין רעכט נישט צו צונעמען ביי זיי זייער אייגענטום.

דער פארשלאג צומאכען אנ'הלוואה אויף א מיליאן זלאטעס אויפצובוי-ען הייזער פאר דירה'לאזע און 110 טויזענד זלאטעס אויף א שאָ-סעע צו מאכען אין דער ריכטונג פון ווערזשביצע. ווערט אויף דער ער-שטער, און צווייטער זיצונג אנגענו-מען.

דער פארשלאג פון ראטמאן גאיע-וויטש (רעכטע), אז דער שטאדט-ראט זאל צו מיט דריי טעג פאר יעדער זי-צונג צושטעלען א סדר-היום מיט'ן גאנצען מאטעריאל פון יעדען פינקט, וואס דארף שפעטער בעטראכט ווערען, יעדער פראקציע בעזונדער—ווערט מיט א מעהרהייט שטימען אנגענומען. אינ-טערעסאנט איז, אז געשטיצט דעם פארשלאג האבען א חוץ צענטרום, רעכ-טע און די יודישע ראטמענער-קאלא, אויך די יודישע פארשטעהער פון די יודישע ארבייטער-פארטייען און אזוי נאך אין ערשטען פאל געבילדעט א מעהרהייט געגען דער פ. פ. ס.

דער שטאדט-ראט האט אויף דער דינסטאג'דיגער זיצונג בעשטימט אויס-צוצאהלען צו 20 זלאטעס א טאג יע-דען מיטגליד פון וואהל-קאמיטעט, וואס דער מאגיסטראט האט איינגעלא-דענט אויף דער צייט פון די שטאדט-ראט-וואהלען. דאס געלד ווערט אויסגע-צאהלט פון 10000 זלאטעס, וואס איז אסיגנירט געווארען אלס פאנד אויף דעם צוועק.

אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך געוועהלט געווארען אלס וויצע פרעזעס פון שטאדט-ראט אויפ'ן ארט פונ'ם פערשטארבענעם ל. ברילאנט, דער ה' קאטליאר.

די טהעטיגקייט פון אלט-נייעם לינת הצדק רווינסקא 3.

דער „לינת הצדק" אויף רווינסקא 3 איז שוין זייט א געוויסע צייט טהעטיג אויפ'ן געביעט פון ערטיילען מעדיצי-נישע און דאקטוירישע הילף פאר ארי-מע קראנקע. יעדער נאכט דיזשורירט דארט א משמור, וועלכער איז ספע-ציעל בעשטימט דערויף, אז אין א דריגענדען קראנקהייט'ס-פאל ביינאכט זאל ער זיך תיכף שטעלען אין פער-בינדונג מיט דעם דאקטאר פון ל"ה. ווען דער דיזשור ס'איז אין דער זעל-בער נאכט, כדי אויף אזא אופן צו פערשנעלערען די נויטיגע הילף. ס'זע-נען שוין געווען פאלען ביינאכט, וואס דורך דער הילף פון ל"ה-משמור האט דער קראנקער בעקומען א דאקטאר און א מעדיצין אין פערלויף פון מינוטען. א חוץ דעם שיקט דער ל"ה צו די קראנקע אהיים משמורים, וועלכע זאלען וואכען אין אומגעהן ארום קראנקען, ביי וועמען די שטוב-מענשען זענען שוין פערמאטערט און קאנען שוין אויף די פיס נישט שטעהן.

די דאזיגע וויכטיגע און נוצליכע לייכטונגען שטעלען דעם ל"ה אוועק אין דער רייהע פון די שעהנסטע אינ-סטיטוציעס פון שטאדט, וועלכע פער-דיענט מאראלישע און מאטעריע-לע אינטערשטיצונג.

מ'דארף אנגעפען אפערטען.

די יודישע היימלאזע, וואס האבען נישט קיין דאך איבער'ן קאפ, דארפען זיך ווענדען מיט אפערטען צו ער בוי-קאמיסיע ביים מאגיסטראט, וועלכע שטעלט הייזער פאר די, וואס האבען נישט קיין דירות אין פערשידענע פונק-טען פון שטאדט. ווי אויך אין די הינ-טערשטעדטישע געגענדען.

* * *

אינטעליגענטע יודישע יונגעלייט, וואס בעזיצען א געוויסען בילדונג'ס-צענז, קאנען זיך ווענדען מיט אפער-טען צום ניי-געשאפענעם בעראטונג'ס-ביורא ביי דער יודישער ראטמענער-קאלא, אויף צו פערנעמען דעם וואַ-קאנטען פאסטען אלס סעקרעטאר, וועל-כער קאן פערדינען פאר איניגע שעה'ען אין טאג בערך 50 זל. א מאנאט.

Generalne zastępstwo sprzedaży
PIANIN
zagranicznych firm:
Steinway & Sons, Stingl, - Oryginal, Lauberger & Glos, Ant - Petroff
i innych oraz krajowej firmy
A. FIBIGIER
Wł. BOLOŃSKI,
KRAKÓW, ul Gł. Rynek 34
Zamówienia na Radom i ziemię radomską przyjmuje
W. PARYSKI, Radom
ul Lubelska № 40, tel. 129.

גענעראל פערטרעטונג-פערקויף פון
פיאנינעס
אויסלענדישע פירמעס:
Steinway & Sons, Stingl - Oryginal, Lauberger & Glos, Ant - Petroff
און אנדערע אויך פון די אינלענדישע פירמע
א. פיביגער
וול. באלאנסקי,
קראקא, גל. רינעק 34
בעשטעלונגען אויף ראדאם און ראדאמער
אומגעגענד נעמט אן
וו. פאריסקי, ראדאם
לובלינער 40 טעל. 129.

בעקאנטמאכונג.
מיר מאכען בעקאנט דאס ג. פובליקום. דאס די
מקוה „היגיעניא" וואַל 5 ביי ה' אדלער
אין וועלכער ס'איז דורכגעפיהרט געווארען א גרינדליכער רעמאנט
אז די פאראחע לאזשניע איז שוין טהעטיג.
בעמערקונג: די מקוה וועט נאר זיין ספעציעל פאר פרויען און פאר מענער אויף דער צווייטער וואך א נייע און בעקוועמליכע מקוה.
די פערוואלטונג „היגיעניא"

יידישער האנדווערקער קלוב אין ראדאם וואל 59
זונטיק דעם 22-טן דעם חדש 7 פארנאכט
וועט אין אייגענעם לאקאל פארקומען א אויסערגעוועהנליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
פון די מיטגלידער.
דער טאג ארדנונג איז פאלגענדער: 1) ערעפנונג 2) וואלן פון א פרע-זידיום 3) טעטיגקייטס באריכט פון די פארוואלטונג 4) וואלן פון א פארוואל-טונג. רעוויזיאנס קאמיסיע און שידס געריכט.
די פארוואלטונג.

די נייעסטע און שעהנסטע
„טאפעטען"
אויף צימער-טאפעטירונג
בעדייטענד ביליג, פערקויפט
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקונדיגען!

(זנדע פון דער 9־טער זייט.)

װאָס איז װערט איבעראל אונטערגע־
שטיצט צו װערען, װעט דער געזעל־
שאפטליכער װאַיעװאָדע־קאָמיטעט נישט
שפּאָרען קיין מיטלען צו פערגרעסערען
דעם פאָנד, און רופט די געזעלשאַפט
צו לייגען נדבות אויפ׳ן פאָנד פאר
קראנקע אויף גרוזשליצע אויפ׳ן לוי־
פענדען רעכנונג פון קאָמיטעט אין
פ. ק. אָ. טשעק קאָנטאָ № 63.652 אָדער
איבערשיקען גלייך אונמיטעלבאר דעם
געזעלשאַפטליכען װאָיעװאָדע קאָמיטעט
אין קעלץ.

פרעזעס פון פערװאלטונג
עמילאָ מאנטויפעל

קעלץ דעם 30 טשערװיעץ.

רעניע קאָנסטער
ראטשאנזש

אברהם קירשנבוים
קעלץ

תנאים געשריבען

יולי 1927.

א הארציגען ברכת מזל־טוב װאונשען מיר
דעם קהלה־פרנס **חיים שלום ליכטענשטיין**
צוליב די פערלאָבונג פון זיין זוהן
א ה ר ן מ י ט פ ר ל׳ ש. ט א ש מ א

דער ראַט און פערװאַלטונג
פון דער יודישער קהלה
א י ן ק ע ל ץ.

צו דער פערלאָבונג פון א גוטער פריינדין
פרל׳ מצניע באַרוך
מיט ה׳ **קלמן אפּעלשטיין**,
װאונשען א הערצליכען מזל־טוב
און א גליקליכע צוקונפט
לייב קאַמינער
קעלץ.
אלימלך קאַנער.

השבת אבידה

איך האָב פארלוירען זונטאג אין דער פריה, פערלוירען אויף דער זאַמלינע ביי בראַה׳ס גאָר־טען אויפ׳ן טראָטואר א גיטעלע מיט א פּאָר גאָלדענע אויירינגלעך און א גאָלדען פינגערל. איך בעט דעם ערליכען פינדער, רחמנות צו האָבען און געבען בעלוינונג מיר דאָס צוריקגעבען.

דינה פינקעלשטיין
שפּאציר **אַס** 15.

אָפענע ערקלערונג פון די מלמדים,
און לעהרערס פון דער תלמוד תורה

אזוי װי מיר האָבען געהאט בעשלאָסען אָבצושטעלען אונזערע למודים דעם 9/7 ה. י. און נאָר צוליב דער ערקלערונג פון מנהל אין נאָמען פון דעם תלמוד תורה־קאָמיטעט. אז דער שטרייק קאָן די װאָך שאַדען ברענגען די אינסטיטוציע, האָבען מיר זיך פאָרלויפיג אָבגעהאלטען דערפון, אָבער מיר ערקלערען, דאָס אין פאַל װען עס װעט נישט ערלעדיגט װערען די פראַגע װעגען אונזער שכר לימוד די נאָהענטסטע טעג װעט זיך דער שטרייק אנהייבען די צװייטע װאָך.

לעהרער און מלמדים פון ת״ת

Kino CZARY Kielce.

BITWA
POD
RACŁAWICAMI

Wielka epapea Historyczna.

Nad Program: POGRZEB SŁOWACKIEGO.

בעקאנטמאַכונג.

די בוכהאלטעריע און ביטשריפט־ביורא פון **ז. גורסקי קעלץ, לאנגע 1** (נעבען לינת הצדק) ערמעגליכט יעדען סוחר, פאבריקאנט און בעל מלאכה דאָס אליינפיהרען בוכהאלטעריע, װעלכע זאל אנערקענט װערען דורכ׳ן שטייער־אמט און קענען געניסען פון אלע הנחות. װי אויך רעדאגירט ביי־עס, רעקורסען, פּאַדאניעס אין אלע אינסטיטוציעס געגען גאנץ אין יורידיש אויכגעהאלטען פאר ביליגע פרייזען.

Kino CORSO w Radomiu

Od czwartku 7-go do niedzieli 10 lipca 1927 roku włącznie

WOLTYŻERKA CYRKU BARNUMA

Wielka miłosna epopea cyrkowa w 8-miu dużych aktach.

W rolach głównych:

PAT O'MALLEY i MARION NIXON

MATURZYSTKA

udziela lekcji

ceny b. przystępne.

Wiadomość w redakcji.

הרינו משתתפים בצערה הגדול של אחותנו רגינה שבּצ׳רצ׳יק
לרגלי מות עליה **א ב י ה** נ. ע.
בעבודתה הלאומית תמצא נחומים
מחלקת על הסף״ של הגדוד א. **השומר הצעיר קילץ**

איך בעטייליג זיך אין דעם צער פון דער פאמיליע בלומענפעלד, צוליב דעם פלוצלונגען טויט פון זייער פאָטער, געװעזענער פרעזעס פון דער יודישע קהלה אין קעלץ, מיין פריינד **בּעושע בּלומענפעלד** נ. ע.
ברך סאָקאָלאָװסק סעקרעטאר פון דער יודישער קהלה אין קיעלץ.

יחד אם כל אנשי עדתו הנני מבכה את מות פתאימה האדם הגדול המצוין במעלות ובמדות תרומיות פועל צדקות לעמו ולעדתו
ב ע ר י ש ב ל ו מ נ פ ל ד ז״ל
וי להאי שופרא דבלי בארעא ואת משפחתו מביע את רגשי תנחומים.
אלתר דוד יוסף ברך הורביג ראבד״ק קלץ והגליל.

די פאמיליע **ג ל י ק ס מ א ן**
דריקען מיר אויס אונזער מיטגעפיהל צום טויט פון זייער ליבע
מ ו ט ע ר
פאמ. סטראװטשינסקי, מרגליות, פזשערהוער.

מיר דריקען אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע
ב ל ו מ ע נ פ ע ל ד צוליב׳ן פליצלינגען טויט פון
זייער פאָטער **ב ע ז ש ע** נ״ע
ה. זאגייסקי און פאמיליע
ק י ע ל ץ.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע
ב ל ו מ ע נ פ ע ל ד צוליב׳ן טויט פון זייער פאָטער
ב ע ז ש ע נ״ע
שלמה קופּפערמינץ
און פאמיליע קיעלץ.

מיר דריקען אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע
בלומענפעלד צוליב׳ן טויט פון זייער פאָטער. געװעזענער פרעזעס פון דער יודישער קהלה אין קיעלץ
בעזשע בלומענפעלד נ. ע.
דאָס ביורא־פערסאָנאַל פון דער יודישער קהלה אין קעלץ.

Redaktor i wydawca Ch. M. Herc

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.